

D. A. O.
DISPUTATIO PHYSICA
DE
NATURA COELI

Quam
Permittente amplissima facultate Philosophica, in
Celebri Academia Aboënsi CHRISTINÆ,

S U B P R E X S I D I O

Clarissimi Excellentissimq. Viri,

DN. M. GEORGII ALANI
Physic. & Bot. Professoris eximij, Praeceptoris ac
Promotoris quovis honoris & reverentiae
cultu jugiter prosequendo.

Exercitij gratia, publico examini submitte

DANIEL P. TERSERUS VVestmarus
S. R. M. Alumnus.

Ad diem II. Novemb. Loco & horis consuetis.

A B O E,

Imprimebat Petrus Wald/ Acad. Typogr. anno 1648.

V I R I S

Admodum Reverendis & Clarissimis, Amplissimis, spectatissimis,
Humanissimis atq; Præstantissimis,

n. M. UNONI Troilio Dn. HEINRICO Theet/
In Lexand Dalekarlorum Cuprimontanorū Burgra-
Pastori vigilantisimo & vio eminentissimo.
longè meritiss.

Dn. Anundo Georgij, In-
spectori & Civi apud Cu-
primontanos celeberrimo,
Nutritio suo quondam lan-
datissimo & liberalissimo.

Dn., Adolpho Elai Terle-
to, *In Mora Dalek. Pasto-*
ri dignissimo, Patruo Cha-
risimo.

Dn. Zachariæ Unionis Tro-
Stockholmensi circumspetto ilio, Majorum Veltigali-
se celebri. um, que Abæ sunt, marinorum
Apologista fidelissimo, Amico
fincerè colendo.

Mecenatibus & Patronis meis honoratissimis^o
S. D.

Grandiora vestra beneficia, Patroni & promotores propensissimi, eo in me devensa-
runt magnitudinis, ut angusta mea facultas, neq; veto, nec demerendi desiderio ul-
latenus illi respondeat. Evidem, si mihi benignior fortuna, hic loci, ubi eximis
litterarum ornamenta quotidie aspicere licet, tantos extraordinarios Patronos obculisset,
ut quondam Cuprimontis, erederem absoluta quadam felicitate, studia mea ad metam
propositam hanc difficulter traduci posuisse. Hoc tamen religioso silentio reverenter
obligandum est, quam sermonibus detegendum. Interim, ut à singulis innumera-
vestra in me extiterunt beneficia; Ita respectivē multis plurima debeo, atq; ut obse-
qui approbandi, ita habendi gratias, donum hoc Chartaceum, vobis reverenter offero,
obnixe rogans, ut pro eadem favoris aucta, & propenso iuvandi animo, quibus studiis
meis hactenus velutinati esset. Atque boniq; consulatis, quo facto, ad interiora Musarum
hinc, plenioribus dehinc passibus expatriandi, tanquam pro præsent: mercede incitor,
ancam a. vicem in his referendis gratias, supplentem Deum devote orabo, ut vos quam
dixillime servos.

B. V.

Vester

Obsequiosissimus Cliens & Cultor
Alther & R. Spedente.

DISPUTATIO PHYSICA
COELO EIUSQUE NATURA
THESSIS I.

Ratio naturae commodissime indagari & declarari solet, cum de pulcherrimis, quae in ea sunt partibus, crebriores discursus instituuntur, ut veritas rei, quam saepè in occulto latitare scim', hinc certius eruatur. *Quemadmodum vero Cœlum & Astra, eum quatuor Elementis, eorumque qualitatum differentijs, inter reliqua Corpora & Naturas præstantissima deprehendimus; Ita contemplatione humana dignissima, ambit Cœlū totum universum: Mundus è Cœlo terraq[ue] coagmentata compages est, Arist. lib. de mundo c. 2. Ipse homo, qui parvus mundus dicitur, sua sponte, & quasi de industria, ad horum cognitionem invitatur & rapitur, ut Anaxagoras, tantus Philosophus, se solis ac Cœli videndi causa, natus fuisse, fateri coactus sit: mibi, inquit, Patriæ cura, & summa est, digitum in Cœlum tendens. Nos cœlestia meditari decet, juxta habitum corporum nostrorum qui erigitur & spectat ad Cœlum., Us Seneca Epist. 66, ait: Jubes me vivere capire demiso: vetas me Cœlo interesse?*

2. Quamvis verò subtilissima quæq; ingenia, ex-
actam & sufficientem cognitionem naturæ corporum
Cœlestium capere nequeant, juxta vulgare illud di-
ctum: Quod supra nos, nihil ad nos; Autamen
aliqualem Cœli cognitionem dari, nemo inficiat ibit,
per quam summa interdum subtilitas vel rudibus inge-
nijs acquiritur. Quod verò Arist. alibi dicit, natu-
ram Calientes sc captum humanum superare, curio-
sorum respicis audaciam, qui propria industria Cœlum
ad terram usq; trahere, ipsumq; digito contingere, non
dubitarent. Nos autem alijs rationibus persvasi,
ad modum humanæ imbecilitatis ingenijq; viri-
um simplicem ordimur delineationem, & ut intra
certos cancellos tutiores maneamus, ab ipsa definitione,
ad presentem discursum egrediamur, quò facilius vo-
cabulum Cœli nobis explicetur, & tandem ipsius essen-
tia notior sc explanatio apparat.

3. Cumq; cum reliquis non in meritò, duplice sti-
tuam definitionem, unam quæ respicit ipsum nomen,
alteram, quæ rem sub nomine contentam explicat, no-
nanda veniunt in def: Nominalis

4. 1. Etymologia, in qua diu non moramur, cum
tot dari possint denominaciones, quot res vartant au-
shores: unius quippe nominis diversæ possunt esse no-
mationes pro diversa rei appellatione. Lingue in-
terim familiares, ut latina, Svecica, Germanica, simul

præ-

*præsupponūt Cœlum dici à Celando vel occultādo;
quod enim revera omnia tegat & veluti celet, nos cum
ingenuis & præstantissimis viris recte asserimus.*

5. 2. Homonymia, plures acceptiones habet Cœlū,
quas theologis suas, brevitatis causā, relinquimus. Eas
v. quæ ad forum philosophicum pertinent, agnoscimus.
Cœlum ideoq; nos accipimus, pro Cœlo sidereo,
omnes stellas, cum fixas tum errantes Continente,
relictis ijs acceptiōibus, ubi sumitur 1. pro aëre. 2.
Toto expanso. 3. Climate Cœli. 4. Cœlesti statu
5. Cœlo credentibus præparato. 6. Pro Maje-
state DEI.

6. 3. Secundum Synonymiam quædam appella-
tiones diversæ, à diversis linguis emergunt: Ut He-
bræc, Græca, Latina, quas Cœli affectiones merito &
operationes, sibi vendicant & attribuunt. In qui-
bus tamen diu hærere, non opera præium videtur, sed
ad alteram partem, videlicet Def: Realem transitum
faciemus, quæ descriptio nobis ostendat ac denudet,
ipsam essentiam Cœli. Et quoad rem ipsam, conside-
ratur vel in sua naturâ & essentia; vel in suis attri-
butis, ab ejus essentia dimanantibus: Ita in pri-
mis priora examinabimus & exequemur, cetera
subsequentur!

7. Definitionem talcm damus: Cœlum est cor-

pus naturale simplex, amplissimum, subtilissimum,
commune astrorum currentium receptaculum.
In hac brevi descriptione, Genus & differentia
notentur.

8. *Genus est corpus naturale simplex*, Clariſſi-
mum est Cœlum eſſe Corpus non quodvis, ſed natura-
le, ut Arist. lib. 1. de Cœlo: ext. 5. quia conſtat materia
ſ& Forma, quæ cauſæ ſunt corporis naturalis internæ,
quibus conſtituitur, ſ& id quod eſt, ſalutatur, de quibus
in ſequentiibus. Simplex dicitur ad diſtincſionem
corporum mixtorum, quæ non dicuntur ſimplicia, cum
concurſum ſ& compositionem Elementorum agno-
ſcant, nam ex illorum oriuntur mixtione. At Cœ-
lum ab omni abhorret mixtione, prater compositionem
ſuæ materiæ ſ& formæ.

9. Differentia deſumitur ab affectionibus cor-
poris naturalis, Corpora quippe adeò, propter diver-
ſas qualitates diſerunt, quibus ad certam ſpeciem con-
trabuntur ſ& reſtringuntur.

10. Hæc de Def. quæ in dupli ci erat diſferentia,
Nominis ſc: ſ& Rei, dicta ſunt. Nunc ad ipsas Cau-
ſas Cœli nos convertamus, Externas videlicet ſ&
internas.

11. Externae cauſæ ſant. Efficiens & Finis.
Internæ, Materia & Forma.

12. Primam cauſam Efficiētem ſcilicet, Deum

T. O. M. qui verbo suo omnia ex nihilo creavit Gen.
i, indubitate esse credimus, ut in Symbolo confitemur
verum Deum, Cœli ac Terra creatorem.

13. Alteram Causam diximus esse Finem.
Omnia enim propter finem creatas sunt, immo viliissimum
animalenlum suum certum habet finem.

14. FINIS itaq; hic duplex est, Principalis &
minus principalis. Finis principalis Cœli re-
spicit ipsam causam Efficientem, propter quam Cœ-
lum est: Quidquid enim Creatum est, in gloriam
Dei creatum est, juxta illud scilicet: Pleni sunt
Cœli ac Terra Majestatis tue gloria. Minus
principalis desumitur ab officio Cœli ex allata
definitione, ubi Astrorum dicitur recepta-
culum.

15. Materia Cœli hinc sequitur, que est pri-
ma causa interna Corporis naturalis. Materi-
am ex qua Cœlum sit productum, non habemus, cum
de materia Cœli constituti agamus, non constituendis,
atq; sic Cœli materia, est diversa
à Materia inferiorum corporum: Nam sicut
cum hisce inferioribus corporibus Cœlum eandem
non habet Formam, ita nec eandem Materiam, sed
propriam & simplicem, ut est Corpus simpliciss:
Et ubi Formæ differunt, ibi & Materias essentialia
sunt

ter differunt, cum amba haec constituant totum compo-
situm esseentiale, omnia enim corpora a se invicem,
per suas proprias formae distinguuntur, Et alia For-
ma, aliam postulat materiam; itaque alia natura Cae-
li est, alia aquae, Et sic de reliquis.

16. Hinc recte Caelo adsignari potest quinta que-
dam essentia, nulli mutationi obnoxia, atque ab ele-
mentis diversissima. Natura enim Caeli diversa est
ab elementarium Corporum conditionibus, Dicitur
ergo simplex, comparatè respectu mistorum, quia
ex elementis non componitur.

17. Ultimum tandem principium scilicet Forma
nobis occurrit, de qua non minus se torquent Philosophi,
quam de Materia, cum qualis sit, nemo adhuc explica-
vit: nec explicare potuit. Manet ergo nomen ejus
incognitum, prout formarum solet esse ratio. Est
vero illa pars substantialis Caeli, per quam Caelum est
id quod est, scilicet dat Caelo esse, distingui et operari.
Hanc Caelo negandam non esse, ex his constat, quod o-
mne corpus, quatenus naturale, formam habeat. De-
inde ab ejus qualitate firmiter id ipsum Concluditur et
evincitur, quia ut quantitas materiam, ita vicissim
qualitas formam insequitur.

18. Quidam duplē faciunt Formam, Infor-
mantem scilicet Assistentem, ut Zab. authoritate
Arist.

Art. 3. Cælum esse animatum afferit, mente constitare
motrice & corpore moto, cum (inquit) animatorum
sit, movere se ipse. Huic sententia, Averoes,
Avicenna, Plato & alij veterum, suum addunt calcu-
lum. Nos v. Cum reliquis dicimus, nullas ope-
rations ab animâ provenientes, in Cœlo appare-
re, neq; ulla, quæ animæ debentur, ibi esse orga-
na: Anima quippe est forma Corporis organici, quo-
modo & ibi poterit esse anima? Cœlum & vocare
animatum, nihil aliud est, quam eo ipsius excellentiam
deprædicare; que tamen ipsi revera non competit.

39. Hactenus de Natura Cœli dictum fuit, nunc
ad eius affectiones nos accingamus, & sicuti Cœlum
Corpus esse simplicissimum, ita ei qualitates com-
petere nobilissimas ac excellentissimas, dicimus ut
sunt. 1. quanteitas, 2. Figura. 3. Tenuitas
subtilitas, Raritas & perspicuitas 4. Immo-
bilitas. 5. Incorruptibilitas. 6. Occulta
influentia. *Hæc ordine paucis perstringemus.*

40. Quantitatem Cœlo convenire, hinc proba-
tur, quia in eo magnum & parvum deprehendim',
& in stellis quoq; differentias quantei- proinde est
corpus, quod semper gaudet quantitate, & ut qualitas
formam, ita hac materiam Comitatur.

42. Finita & maxima est, cum nullum corpus

infinitum detur actu in natura. magnitudo eius licet
sit Capacissima & maxima, non tamen infinita est, sed
finita: habet namque certam figuram certis terminis inclu-
sam. ut non totus mundus finitus est, quantitate finita
determinatus, necessum quoque est, Cœlum esse finitum,
quamvis hinc videatur alicui infinitum, quod iostus
quantitas a nemine determinari queat, tamen in re ipsa
Est in se, ei finitudo neganda non est. estque; ea quantitas
maxima, magnitudinem tamen exacte non scimus,
neque; Certo exprimere possumus, quia non solum in-
feriora complectitur, sed astrorum & totius Cœle-
stis exercitus est receptaculum & domicilium.

22. Cœlo quoque certa Figura adscribitur, cum illa
semper comes quantitatis sit, & vicissim quantitas
corporis naturalis. SPhæricam & circularem
esse sequentibus rationibus conamur probare. 1.
Quia hæc figura unioni est maxime accommoda-
ta.

2. omnes fere universi partes, cernimus
ad rotunditatem vergere. videmus m. astræ esse
sphærica, globum terræ rotundum, ad proportionem
rotunditatis Cœli. Plura argumenta ex S. Icriptu-
ra haurire licet, ut Ecclesiast. 24.5. prov. 3. Eccl.

23. Tertiam Cœli affectionem exhibent subtilitas
Tenuitas, raritas & perspicuitas, que comes est &
effectus tenuitatis, immo raritatis & subtilitatis: Est n.
Cœlum subtilissima substantia, cum purius, simplus
&

Et subtilius salutetur igne & aere, quæ m. dicuntur elementa simplicia. Et si iam tenuis sit & subtile, ut videre est in primis ex motu planetarum, qui in Cœlo ipso moventur, & nunc sunt terræ propinquiores, nunc à terra remotiores, quod fieri non posset, nisi subtile esset cœlum: ideo non terminat visum, sed transmittit: in qualibet n. re visibili aliud opacitatis & densitas requiri, necessarium est. Cœlū igitur esse invisibile, eius evincit perspicuitas.

24. Immobilitas & quies Cœlo attribuitur, propterea, quod astris motus competit, sed Cœlum in naturali suo loco stet imobile, quia subtilissimum & tenuissimum est, ergo ad motum videtur ineptum, præfertim ad tam vehementem ac maxime pernicem atque concitatum. Scribitur, quod una hora 3:53333 millaria germanica conficiat.

25. Contra sententiam Tychoonis, qui in Cœlo ex parte aliqua corruptibilitate admittere videtur, insurgere paucis lubeat, & cum Arist. Consentimus, qui C. 3. T. 22. lib. 2 de Cœlo ait; sempiternū corp' Cœlum est, nec accessionem habet, nec decessionem, sed ab omni senectute, corruptione & vi externa accipienda, liberum. peribit cum toto mundo, per vim divinam, non naturalem aliquam potentiam: Cœlum terraque peribunt, & non erunt in memoria priora. Esa. 65. 27.

Nulla interira datur naturalis causa per quam
Cœlum Possit corrumpi.

36. Occultam influentiam, ultimo tandem adiungimus, cum eam Cælo minime negandā esse arbitremur: habet n. in hæc inferiora vim insignem, licet saepe, nobis obscuram, attamen revera datur & existit, ut videmus in corporibus sublunaribus, quam varios motus & mutationes excitet. hinc veteres Cælum primum alterans vocarunt. Novimus calorem in vere modicum, in æstate fortissimum existere: frig' in hyeme intensissimū à Cælo dependere: Corpus in plenilunio pluribus abundare humoribus, quam in nouilunio, unde Caro Cancrorum copiosior in plenilunio, quam Circa novilunium. bac & reliqua experientia comprobantur. Tamen, ne nimium huic influentia tribuam', cavendum est, illam directe, præcise & per se tantum agere in res materiales & mere naturales, cum actio Cœli immediate sit in res materiales, non vero spirituales, ut sunt anima & voluntas hominis. voluntas cum sit immaterialis, nihil directè patitur à Cælo, sed indirecte sc. & media-tè. Horum interim modum ratio humana non caput, quæ nostra est cœcitas.

Huc usq; nec ultra, discursum hunc de subtilissima & per se quidem amplissima materia, extendere coi-sulta duxi mus.

Domino Trinio & Uni, Cœli conditori, sit laus, honor & gloria, in sempiterna secula.

A M E N.

C O R O L L A R I A.

- A N Terra in medio Mundis sit? *Aff.*
2. Au Terra immobilis stet? *Aff.*
3. An Sphaerica figura Terræ competit? *Aff.*
4. An dentur Antipodes? *Aff.*
5. An Mare sit altius Terra? *Aff. D.*
6. An Terra habeat sensum & animam? *Negatur*

Politissimo Magnæq; Expectationis Juveni,
Dn. DANIEL TERSERO VVestmannæ,
Ingenuarum artium sc̄tatori impigerimmo & amico
suo dilectissimo, de COELO docte pulchreq; differenti,

C O Elestes animæ sit quanta potentia Cœli
Astrigesi cernunt, jura poliq; tenent.
Hoc opus, hic labor est, Cœli secereta videre,
Quod crassum vulgi non capit ingenium.
Id quoniam præstas *DANIEL TERSERE* disertè,
Ingenium præstans culta Minerva dedit,
Istinc permagna surge tibi gloria famæ,
Et DEUS in Cœlo præmia larga dabit.

Honoris & amoris Ergo
animitæ gratulam⁹
P R A E S E S.

Pietatis, modestia artiuq; liberalium cultori & excul-
tori indefessō Ornatisimo & Doctissimo Juveni,
Dn. DANIËLI PETRI TERSERO
Sympatriotæ & amico suo sincerè dilecto de NATU-
RA COELI publicè disputanti,

A' r'xxvij' d'c'li H'c' Physic'es
Lobens gratulatur.

Naturæ latebras felix quicunq; revolvit
Scilicet unde Imbris fiant, Cœlū unde tonanter,
Sætineas currus, micet ætherq; unde coruscis
Ignibus: Eximia cupit hic næ præmia laudis.
Amplius inventum prius æs, post lamina ferri
Explicat & Ge'mas, Marmor, cur fulgeat Aurum.,
Argentumq; decus Cænarum & futile plumbum.,
Quæ mare cōpescant causæ, quid temperet annum.,
Stellæ sponte suâ iussæ ne vagentur & errent,
Quid premat obscurum Cocuntia cornua Lunæ,
Atq; solem interdum miramur lucis egere.,
Addit quænam herbas submittant prima virentes
Semina, quænam altis educant montibus alnos:
Cur nunquam educit generosam Carduus vu'zm.,
Nec fert Squilla rosam, Sed poscit termes Olivam.:
Quæq; greges avium pictos, que causa ferarum.
Omne genus, pifcesq; mariis que causa propaget:

Curq;

*Curq; homines præstent alijs animantibus usum
Sermonis, eur judicio & ratione politam.*

Cæteracum careant animalia lumine mentis.

Non errat, recto summum sed transite scandit

TERSERUS culmen ponendo dogmata docta.

De COELO & curat geminos quid torquat axes.

Diversis diversa placent, nec vivitur uno

Voto, pervigili Cœli tu dona tueri!

Urge ausus cæptos referet tibi magnus Apollo

Præmia, multiplici quæ sunt majora labore.

Reddere qui in Cœlo potis est solusq; beatos.

Viv o, vale memor nostri HOC AGE & acriter urge.

JOHANN. GARTZIUS ARBOG.

Codd Coroll An terra?; Phil. Card. LL. q. Stud.

*obj Si mare vel altius terra, nigrum flumina prono cursu in mare no-
decent (id falsum & consuebat & Antres)*

*Prob. Qd si flumina prono cursu ad mare
dant, id sicut aqua in mare fini possit: nisi terra
in mare vel delixerit, & ipsum mare depresso
locu jaceret*

*Insl terra & terræ curvæ inclusam, folis op-
timalis Insula*

*Hæc facinet dicta Stat. qd in firmavil terram sup aquas terræ
Stat 135. Ita sup maria firmavil cum sic ostem. hæc loca
non obseruit iudeas terram eminentiam sup aquas*

Insl terra modilib. 1 Cacumina longe superest iussis mare

*Insl Si mare vel altius, tunc navis 1: dñm soluta e portu: cum asperdo
et quod platu ingrig ferente illi e contra cum navis portum possit,
tum Insundit, et vali statu amissi currunt*

